

بررسی عوامل اجتماعی تاثیر گذار بر بزه کاری نوجوانان (مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

یوسف دهقانی^۱، یوسف جوکار^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۶/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۸/۱۴

چکیده

زمینه و هدف: از جمله اهداف هر جامعه، زندگی اجتماعی مبتنی بر نظم و امنیت است. در جامعه‌ای که هنجارهای اجتماعی شکسته شود، انسجام اجتماعی از بین می‌رود و هرج و مرج سبب اختلال در نظم اجتماعی و در مواردی فروپاشی نظام اجتماعی می‌شود. یکی از مسائل پیچیده که توجه بسیاری از روان‌شناسان و جامعه‌شناسان را به خود معطوف داشته، موضوع بزه کاری نوجوانان است که روز به روز گسترش بیشتری می‌یابد. هدف از این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر بزه کاری نوجوانان است.

روش تحقیق: پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی - تحلیلی است که در آن تعداد ۱۳۸ نوجوان (۱۱۳ پسر و ۲۵ نفر دختر) شهر بوشهر که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند، مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از روش تی‌تست و هم‌بستگی پیرسون تحلیل شدند.

نتایج و یافته‌های تحقیق: نتایج نشان داد که بی‌توجهی خانواده و نداشتن کنترل بر دوست‌گزینی باعث کجروی نوجوانان می‌شود و زمینه را برای اعمال خلاف آماده می‌کنند و تشویق رفتارهای صحیح نوجوان باعث رشد الگوهای مناسب در رفتار آنها می‌شود؛ بنابراین، آموزش به والدین نوجوانان بزه کار جهت تعامل مطلوب در خانواده و شیوه تربیتی صحیح در خانواده ضروری می‌باشد.

واژگان کلیدی: بزه کاری، نوجوانان، خشونت خانوادگی، دوستان ناباب.

^۱ - مدیر گروه روانشناسی و عضو هیئت علمی دانشگاه خلیج فارس بوشهر ydeghani@yahoo.com

^۲ - کارشناس ارشد روانشناسی y.jokar@yahoo.com

مقدمه

بزه‌کاری یک پدیده بسیار پیچیده اجتماعی است که در محیط‌های اجتماعی مختلف به شکل‌های متفاوتی دیده می‌شود. تعریف بزه و رفتار بزه‌کارانه در هر جامعه‌ای توسط قوانین حقوقی و هنجارهای اجتماعی آن جامعه مشخص می‌شود. اگرچه در بیشتر جوامع، بزه به‌عنوان رفتاری قابل تنبیه از طرف قانون تعریف شده است، اما صرفاً در تبیین آن مفهوم حقوقی مسئله کافی نیست. بزه‌کاری به معنای تعدادی متغیر از اعمال ارتكابی علیه احکام قانونی آن می‌تواند ماهیت‌های مختلفی داشته، وجه مشترک تمام جوامع انسانی است.

بزه، اولین پدیده‌ای بود که با تجمع افراد به دور یکدیگر و شکل گرفتن جامعه، تظاهر پیدا کرد، زیرا گرد هم آمدن افراد موجب سرپیچی از برخوردهای گوناگونی بین آنها گردید و به همین دلیل دستورات و مقرراتی پدید آمد تا قدری آزادی افراد را به سود جامعه مقید گرداند و حدود هر یک از افراد جامعه مشخص شود. بررسی‌های جرم‌شناسی نشان می‌دهد که هر معلولی، علتی دارد و هیچ چیز به‌خودی خود به‌وجود نمی‌آید؛ بنابراین هر جرمی هم دارای علل سازنده‌ای است که بر روی فرد اثر می‌گذارد و او را به‌سوی ناسازگاری و نابهنجاری سوق می‌دهد (شایگان و جبلی، ۱۳۸۹).

بزه‌کاری اصولاً از مجموعه‌ای از جرایمی به‌وجود می‌آید. در یک زمان و مکان معین به وقوع می‌پیوندد و به همین دلیل زمانی که مورد بررسی قرار می‌گیرند، در حقیقت از جنبه پدیده‌های اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی، سیاسی، مذهبی، خانوادگی و... یک جامعه عمیقاً مورد مطالعه واقع می‌شوند. در حله اول بزه‌کاران از جهات مختلف، سن، میزان تحصیلات، جرم، مشکلات خانوادگی و... تقسیم‌بندی می‌شوند و به‌دنبال آن علل و عوامل مؤثر بزه‌کاری اطفال و نوجوانان و پیش‌گیری از این عامل بررسی خواهد شد.

دوران نوجوانی از قدیم دورانی دشوار قلمداد شده است. ۳۰۰ سال پیش از تولد مسیح، ارسطو چنین اظهار داشت: «آه نوجوانان پرشورند و آماده‌اند که خود را به دست غرایز بسپارند»؛ بنابراین نوجوانی دوره‌ای است حد فاصل میان کودکی و بزرگسالی. به نظر برخی از دانشمندان نوجوانی یک پدیده فرهنگی است.

..... بررسی عوامل اجتماعی تاثیر گذار بر بزه کاری نوجوانان (مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

در این دوران، نوجوان به دنبال هویت است؛ زیرا هویتشان در حال شکل گرفتن است. چون در حال یافتن پاسخ من کیستم هستند تا برای زندگی در جامعه مهیا شوند. بر اساس نظریه اریکسون اگر هویت نوجوان شکل بگیرد و نوجوان بتواند خود را بشناسد، تعادل روانی وی تضمین می‌شود، ولی اگر سرخوردگی و عدم اعتماد جاگزین شود و به جای تماس با مردم، نوجوان گوشه‌گیر شود و به جای تحرک به رکود گراید، تعادل روانی وی به هم می‌خورد و دچار بحران هویت می‌شود (صالحی، پورمحمی‌آبادی و سالاری‌راد، ۱۳۹۱).

انحراف اجتماعی و بزه کاری در بین نوجوانان به عنوان مشکلی اجتماعی، می‌تواند موجب ناامنی و بی‌نظمی شود. گسترش انحرافات در جامعه و تعمیق آن در بین گروه‌های مختلف جوانان و نوجوانان تبدیل به ارزش‌های فرعی در جامعه شده و به تدریج ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر جامعه را سست خواهد کرد (پیکا، ۱۳۷۰).

شناخت علل بزه و رفتار بزه‌کارانه می‌تواند به برنامه‌ریزان کمک کند تا برنامه‌های دقیق‌تر و متناسب با زمان و مکان خاص طراحی کنند و به مرحله اجرا درآورند؛ بنابراین، هدف از این مقاله بررسی عوامل مؤثر بر بزه کاری نوجوانان است.

احمدی، خواجه نوری و موسوی (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان «عوامل مرتبط با بزه کاری دانش‌آموزان دبیرستانی» با استفاده از پرسش‌نامه خود به جمع‌آوری اطلاعات از بین ۴۹۹ دانش‌آموز دختر و پسر مقطع دبیرستان شهرستان آباد (شهرهای آباد، بهمن، صغاد، ایزدخواست، سورمق) پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند متغیرهای وابستگی به دوستان، مذهبی بودن و استفاده از رسانه‌های جمعی به ترتیب بیشترین رابطه را با متغیر بزه کاری جوانان داشته‌اند. مدل پژوهش با سه متغیر فوق ۳۱ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. گروه‌های هم‌سالان در تقویت رفتار بزه‌کارانه جوانانشان از اهمیت زیادی برخوردارند. تقویت هویت مذهبی جوانان می‌تواند به کاهش میزان بزه کاری کمک کند. در کنار این دو، کاهش محتواهای خشونت‌آمیز برنامه‌های رسانه‌های جمعی به خصوص می‌تواند به کاهش بزه کاری بینجامد.

شایگان و جبلی (۱۳۸۹) عوامل فردی مؤثر بر گرایش بزه کاری زنان که جمعیت نمونه آن، ۷۵ تن از زنان دستگیر شده در اداره آگاهی و مبارزه با مواد مخدر که به جرم خود اعتراف

کرده‌اند، می‌باشد را بررسی کردند. اطلاعات جمع‌آوری شده به کمک پرسش‌نامه نشان داده است که عواملی چون اعتیاد، ضعف اعتقادات مذهبی، تجربیات تلخ دوران کودکی (طلاق والدین، زندگی بدون یکی از والدین یا بدون هر دو آنان، کتک خوردن در کودکی، بی‌توجهی والدین، مشاهده کتک خوردن مادر یا خواهر به دست پدر یا برادر، احساس تبعیض بین فرزندان، تجاوز جنسی، اخراج از مدرسه) و شکست در زندگی (احساس ناخشنودی در ازدواج، طلاق، ازدواج مجدد همسر، زندانی شدن همسر، اعتیاد همسر، کتک خوردن از همسر و ناسزا شنیدن از همسر، نداشتن احساس خوشبختی و محبت ندیدن از همسر) رابطه قوی با بزه‌کاری زنان، دارند.

محمدرضا مشکانی و زهراسادات مشکانی در سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزه‌کاری نوجوانان به این نتیجه رسیدند که تنها سه عامل بر شدت بزه‌کاری اثر دارند و می‌توانند آن را تبیین کنند؛ این سه عامل عبارتند از: عامل وابستگی بزه‌کاری به خانواده، باورها و نگرش‌ها و ارتباط با بزه‌کاران. یافته‌ها نشان داد که هر قدر وابستگی نوجوان به خانواده قوی‌تر باشد، از شدت اعمال بزه‌کارانه کاسته می‌شود. باورهای مذهبی عامل بازدارنده بزه‌کاری هستند و نگرش‌های منفی نسبت به قانون، مجریان قانون و هنجارهای اجتماعی باعث تقویت بزه‌کاری می‌شوند. در نهایت نتیجه گرفتند ارتباط با بزه‌کاران به صورت صمیمی و مستمر قویاً نوجوانان را به سوی بزه‌کاری سوق می‌دهد.

صالحی، پورمحمی‌آبادی و سالاری‌راد (۱۳۹۱) در بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بزه‌کاری اولیه و ثانویه کودکان به این نتیجه رسیدند که وضعیت خانواده، محله و گروه دوستان، بیشترین تأثیر را بر بزه‌کاری اولیه کودکان داشته است و خشونت معلمان، اخراج از مدرسه، بازداشت غیرقانونی طولانی‌مدت، خشونت مأموران بازداشت و قانون اصلاح و تربیت و تبعات منفی محیط زندان، از مهم‌ترین عوامل موجود در جامعه پیرامون کودکان مذکور است که می‌تواند بر بزه‌کاری ثانویه آنان مؤثر باشد.

دیدگاه‌های گوناگون درباره جرم

جرم را اغلب به بیماری اجتماعی تشبیه کرده‌اند، ولی نزدیک کردن این دو مفهوم دقیقاً درست نیست؛ زیرا بیماری در عالم واقع با نشانه‌ها و علائم و نمودارهایی مشخص می‌شود که

..... بررسی عوامل اجتماعی تاثیر گذار بر بزه کاری نوجوانان (مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

جنبه محسوس دارد و ممکن است به خودی خود بررسی شود، اما هیچ عملی نیست که به خودی خود جرم باشد. آسیبها و زیانهای عملی هر قدر چشمگیر و مهم باشند، مرتکبان آنها هنگامی مجرم تلقی می‌شوند که افکار عمومی و اعتقاد گروهی، آنان را مجرم بشناسند. به عبارت دیگر، آنچه عملی را به جرم تبدیل می‌کند جنبه عینی و بیرونی عملی نیست، بلکه تعیین کننده جرم، قضاوتی است که جامعه درباره آن عمل دارد (ستوده، ۱۳۸۱).

دورکیم با بیان مفهوم بی‌هنجاری (آنومی) بر این باور است که جامعه نابسامان یا بی‌سازمان جامعه‌ای است که مجموعه‌ای از هنجارها و ارزش‌های متضاد با یکدیگر در خود داشته است و فاقد خطوط راهنمای روشن و پایداری برای مردم به منظور یادگیری و درونی کردن هنجارهاست (احمدی، ۱۳۸۴).

به نظر پارک و برگس اقلیت‌های فرهنگی و نژادی، عمدتاً مهاجران، از فرهنگ متجانس خود جدا شده، به عنوان یک خرده فرهنگ، وارد مناطق مختلف شهری به ویژه سکونت‌گاههای فقیرنشین می‌شوند که در شهرهای صنعتی این فرایند تبدیل گروه‌های اقلیت به خرده فرهنگ، همراه با پایگاه اقتصادی اجتماعی پایین ساکنان و سکونت در زاغه‌نشین‌های شهر، منتهی به خرده فرهنگ بزه‌کارانه و به طور کلی شیوع جرم و جنایت می‌شود (احمدی، ۱۳۸۴).

رابرت مرتن جامعه‌شناس امریکایی، نظریه فشار ساختاری خود را بر پایه نظریه بی‌هنجاری تعمیم داد. مرتن آنومی یا بی‌هنجاری را به تنگنایی اطلاق می‌کند که وقتی هنجارهای پذیرفته شده با واقعیت اجتماعی در ستیزند، بر افراد وارد می‌آید. در واقع، این نظریه، انحراف را به عنوان نتیجه تنگناهای ساختاری می‌داند که مردم را تحت مضیقه قرار می‌دهد (ستوده، ۱۳۸۴).

مرتین چهار نوع رفتار انحرافی را که ممکن است در این فرآیند پدید آید، به شرح زیر بر می‌شمارد:

نوآوری: معمولاً هنگامی رخ می‌دهد که افراد درصدد رسیدن به هدفهای مشروع باشند، ولی راه‌های استفاده مؤثر از وسایل پذیرفته شده برای آنان مسدود باشد.

مراسم‌گرایی: هنگامی مطرح می‌شود که هدفهای پذیرفته مجال چندانی برای فعالیت پیدا نمی‌کنند، اما وسایل مشروع رسیدن به این هدفها صمیمانه تعقیب می‌شود.

کناره‌گیری: وقتی فردی به دلیل شرایط محدود یا فقدان شایستگی خود نتواند به هدف‌های تعیین‌شده فرهنگی و نیز وسایل دستیابی به آنها برسد، کناره‌گیری اختیار می‌کند.

طغیان و سرکشی: این رفتار انحرافی وقتی رخ می‌دهد که شخص به این نتیجه برسد که جامعه موانعی را به وی تحمیل می‌کند که مانع نیل او به هدف‌های خود می‌شود؛ از این‌رو، شخص مزبور بر ضد جامعه طغیان و سرکشی می‌کند و در صدد دگرگونی هدف‌های خود بر می‌آید و می‌کوشد تا وسایل مطرح برای رسیدن به آنها را نیز تغییر دهد (ستوده، ۱۳۸۴).

تراویش هیرشی پایه‌گذار نظریه پیوند اجتماعی است. هیرشی چهار عامل یا مؤلفه اصلی را موجب پیوند فرد و جامعه می‌داند: الف) دلبستگی؛ ب) سرسپردگی یا تعهد؛ ج) اعتقاد یا اعتماد؛ د) درگیری و مشارکت. وی معتقد است که بزه‌کاری زمانی روی می‌دهد که پیوند میان فرد و جامعه ضعیف یا گسسته شود (ستوده، ۱۳۸۴).

به نظر ساترلند:

۱. عمل مجرمانه آموختنی است.
۲. آموزش از طریق ارتباط فرد با سایر افراد و عموماً به صورت شفاهی و به کمک کلمات صورت می‌گیرد و فقط در برخی موارد ممکن است از طریق حرکات چهره و قیافه انجام گیرد.
۳. بخش اعظم آموزش رفتار بزه‌کارانه در گروه‌های نزدیک که با فرد روابطی صمیمانه دارند، محقق می‌شود.
۴. آموزش عمل مجرمانه، مراحل گوناگونی دارد: فنون ارتکاب جرم که گاه پیچیده و گاه ساده است، جهت دادن به انگیزه‌ها، گرایش‌ها، کشش‌های درونی و توجیه عمل مجرمانه.
۵. کسب انگیزه‌ها و میل به ابزار کشش‌های درونی، آموختنی است. همه مردم جامعه نظر مطلوب در برابر مراعات هنجارهای حقوقی ندارند.
۶. زمانی فرد به عمل بزه‌کارانه دست می‌زند که آمیزش او با کسانی که موافق شکستن قاعده‌اند، بیشتر از کسانی است که با شکستن قاعده مخالف هستند.

..... بررسی عوامل اجتماعی تاثیر گذار بر بزه کاری نوجوانان (مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

۷. ارتباطات گوناگونی که فرد با دیگران دارد، از لحاظ فراوانی، تداوم، تقدم سن و شدت یکسان نیست.

۸. فرایند کسب رفتار مجرمانه در ارتباط با الگوی های مجرمانه و غیرمجرمانه، همان سازوکاری را می پیماید که در یادگیری سایر رفتارهای اجتماعی مشاهده می شود.

۹. در حالی که رفتار بزه کارانه، نیازها و ارزش های کلی و عام شخص را بیان می کند، اما به وسیله آنها تولید نمی شود، رفتار غیرمجرمانه هم بیان همان نیازها و ارزش های عام است (سخاوت، ۱۳۸۳).

بر اساس نظریه انگ زنی، منحرف شناختن فردی که واقعاً منحرف نیست، ممکن است او را به منحرف واقعی تبدیل کند. تأیید برچسب انحراف فرد به طور رسمی یا غیررسمی موجب رفتار نامطلوب دیگران با او می شود و نه فقط او را از شکستن هنجارها باز نمی دارد، بلکه موجب افزایش تمایل او به شرکت در گروه های منحرف نیز می شود (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳).

روش پژوهش

روش پژوهش پیمایش و ابزار جمع آوری اطلاعات پرسش نامه بوده است. برای سنجش رفتار بزه کارانه، پرسش نامه ای مشتمل بر ۲۵ سؤال ساخته شد که رفتارهای عینی دانش آموزان را می سنجید. اعتبار این سؤال ها توسط سایر مطالعات و هم چنین اساتید و مشاوران متخصص علوم اجتماعی به اثبات رسیده بود. این سؤال ها با یکدیگر ادغام شد و یک متغیر ترکیبی ساخته شد؛ بنابراین، در سطح فاصله ای اندازه گیری شده است.

یافته ها

۸۱/۹ درصد از پاسخ گویان پسر و ۱۸/۱ درصد دختر، ۶۵/۲ درصد پدرشان شاغل و ۳۴/۸ درصد پدرشان بیکار بوده است. ۶۸/۱ درصد ساکن شهر و ۳۱/۹ درصد ساکن روستا بوده است. از آن جایی که پیش فرض ما این بوده که بین بزه کاری نوجوانان برحسب جنسیت تفاوت وجود دارد، برای بررسی آن از آزمون تی تست استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون

تی تست نشان می‌دهد که میانگین بزه‌کاری پسران ۴۱/۴۷ با انحراف معیار ۸/۲۹ و میانگین بزه‌کاری دختران ۳۸/۸۰ با انحراف معیار ۵/۰۹ می‌باشد که این اختلاف چون سطح معنی‌داری (sig=۰/۰۴۱) است، در سطح (P< ۰/۰۵) معنادار می‌باشد؛ بنابراین پسران بیشتر از دختران به بزه‌کاری می‌پردازند.

جدول شماره ۱: مقایسه میانگین بزه‌کاری نوجوانان پسر و دختر

جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	t	سطح معناداری
پسر	۱۱۳	۴۱/۴۷	۸/۲۹	۲/۰۸۷	۰/۰۴۱
دختر	۲۵	۳۸/۸۰	۵/۰۹		

بر اساس جدول شماره دو این نتایج به‌دست آمده است:

-بین خشونت خانوادگی با بزه‌کاری نوجوانان ضریب هم‌بستگی (۰/۵۸۶) به‌دست آمده است که در سطح (۰/۰۱) معنی‌دار است. جهت رابطه مثبت و بیانگر آن است که هر چقدر در خانواده نوجوانان میزان خشونت خانوادگی بیشتر باشد، میزان بزه‌کاری آنها نیز بیشتر می‌شود و بالعکس.

-بین داشتن دوستان ناباب با بزه‌کاری نوجوانان ضریب هم‌بستگی (۰/۴۵۰) به‌دست آمده است که در سطح (۰/۰۱) معنی‌دار است. جهت رابطه مثبت و بیانگر این است که هر چه میزان ارتباط نوجوانان با دوستان ناباب بیشتر باشد، میزان بزه‌کاری آنها نیز بیشتر می‌شود و بالعکس.

-بین برچسب زدن با بزه‌کاری نوجوانان ضریب هم‌بستگی (۰/۳۴۰) به‌دست آمده است که در سطح (۰/۰۱) معنی‌دار است. جهت رابطه مثبت و بیانگر این است که هر چه میزان برچسب زدن به نوجوانان بیشتر باشد، میزان بزه‌کاری آنها نیز بیشتر می‌شود و بالعکس.

-بین اعتقادات مذهبی با بزه‌کاری نوجوانان ضریب هم‌بستگی (۰/۳۷۰-) به‌دست آمده است که در سطح (۰/۰۱) معنی‌دار است. جهت رابطه منفی و بیانگر این است که هر چه میزان اعتقادات مذهبی نوجوانان کمتر باشد، میزان بزه‌کاری آنها نیز بیشتر می‌شود و بالعکس.

..... بررسی عوامل اجتماعی تاثیر گذار بر بزه کاری نوجوانان (مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

جدول شماره ۲: ضریب همبستگی بین متغیرهای مستقل با بزه کاری نوجوانان

بزه کاری		متغیرهای مورد مطالعه
سطح معنی داری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۵۸۶	خشونت خانوادگی
۰/۰۰۱	۰/۴۵۰	داشتن دوستان ناباب
۰/۰۰۱	۰/۳۴۰	برچسب زدن
۰/۰۰۱	-۰/۳۷۰	اعتقادات مذهبی

رگرسیون چندگانه

جدول شماره سه عناصر تحلیل چندگانه پیش بینی بزه کاری نوجوانان را نشان می دهد. به منظور تشریح و تحلیل رگرسیون چندمتغیره و دست یابی به مدل رگرسیونی تبیین بزه کاری نوجوانان، متغیرهای مستقل به روش گام به گام^۱ انتخاب شده و در یک دستور رگرسیونی برای دست یابی به معادله، مورد استفاده قرار گرفته اند.

نتایج نشان داد که داشتن دوستان ناباب و خشونت خانوادگی از قدرت پیش بینی بیشتری در مقایسه با دیگر متغیرهای برای بزه کاری نوجوانان برخوردار بوده است و ۴۲/۴ درصد واریانس آن را تبیین کرده است.

جدول شماره ۳: عناصر اصلی تحلیل چندمتغیره برای پیش بینی بزه کاری نوجوانان

مرحله	متغیرهای وارد شده	R	R ²	انحراف استاندارد	P-Value
۱	داشتن دوستان ناباب	۰/۶۲۵	۰/۳۹۱	۶/۱۶	۰/۰۰۱
۲	خشونت خانوادگی	۰/۶۵۱	۰/۴۲۴	۶/۰۱	۰/۰۰۱

جدول شماره چهار، عناصر متغیرهای درون معادله برای پیش بینی بزه کاری نوجوانان را نشان می دهد. با توجه به مقدار بتا مشخص می شود که داشتن دوستان ناباب و خشونت خانوادگی دارای جهت مثبت و معنی داری با بزه کاری نوجوانان می باشد. آزمون t نشان می دهد ضریب B برای دو متغیر داشتن دوستان ناباب و خشونت خانوادگی در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنی دار هستند (جدول شماره چهار).

¹- Stepwise

جدول شماره ۴: عناصر متغیرهای درون معادله برای پیش‌بینی بزه‌کاری نوجوانان

نام متغیر	ضریب B	ضریب Beta	مقدار t	P-Value
داشتن دوستان ناباب	۲/۳۳۴	۰/۶۲۵	۰/۲۵۰	۰/۰۰۱
خشونت خانوادگی	۰/۹۸۸	۰/۲۷۱	۰/۳۵۷	۰/۰۰۷

نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر بزه‌کاری نوجوانان انجام شده است. در بخش نظریات، به نظریه‌های مرتبط با موضوع اشاره شد و روش این پژوهش پیمایش بوده است. نمونه آماری شامل ۱۳۸ نوجوان (۱۱۳ پسر و ۲۵ نفر دختر) شهر بوشهر که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند، مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از روش تی‌تست و هم‌بستگی پیرسون تحلیل شدند و به نتایج ذیل رسیدیم:

۹ درصد از پاسخ‌گویان پسر و ۱۸/۱ درصد دختر، ۶۵/۲ درصد پدرشان شاغل و ۳۴/۸ درصد پدرشان بیکار بوده است. ۶۸/۱ درصد ساکن شهر و ۳۱/۹ درصد ساکن روستا بوده است. نتایج حاصل از آزمون تی‌تست نشان می‌دهد بین بزه‌کاری پسران و دختران اختلاف معنی‌داری در سطح (P < ۰/۰۵) وجود دارد. به‌عبارتی دیگر، پسران بیشتر از دختران به بزه‌کاری می‌پردازند.

نتایج ضریب هم‌بستگی پیرسون نشان داد که بین خشونت خانوادگی، داشتن دوستان ناباب و برچسب زدن با بزه‌کاری نوجوانان رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح (۰/۰۱) وجود دارد. بین اعتقادات مذهبی با بزه‌کاری نوجوانان رابطه منفی و معنی‌داری در سطح (۰/۰۱) وجود دارد. نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان داد که داشتن دوستان ناباب و خشونت خانوادگی از قدرت پیش‌بینی بیشتری در مقایسه با دیگر متغیرهای برای بزه‌کاری نوجوانان برخوردار بوده است و ۴۲/۴ درصد واریانس آن را تبیین کرده است.

بنابراین، یکی از عوامل مهمی که بر بزه‌کاری نوجوانان مؤثر است، هم‌سالان هستند. آنان بدون این‌که بخواهند برخی از رفتارهای نوجوان را تقویت کرده، الگوهایی برای تقلید و همانندسازی او می‌شوند و در نتیجه سبب تغییر و تعدیل رفتارهای نوجوان می‌شوند. هم‌سالان با سرمشق شدن برای یکدیگر، در تقویت یا تنبیه رفتار و تفسیر رفتار در یکدیگر تأثیر می‌گذارند.

..... بررسی عوامل اجتماعی تاثیر گذار بر بزه کاری نوجوانان (مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

گروه همسالان مهارت‌های اجتماعی مهم را طوری به یکدیگر می‌آموزند که بزرگسالان قادر به انجام آن نیستند (خزائلی پارسا، ۱۳۸۹).

همانندسازی شدید با همسالان با وابستگی به آنها، صرف نظر از طبقه اجتماعی-اقتصادی، عامل مهمی در بزه کاری است. نوجوانی که توسط والدینش مورد طرد قرار گرفته، برای کسب حمایت و تأیید به سوی همسالان کشانده می‌شوند. چنین نوجوانانی در مدرسه ضعیف هستند و به دنبال افرادی می‌گردند که مانند خودشان باشند؛ از این رو احتمال دارد که دست به اعمال ضد اجتماعی بزنند و همدیگر را برای این اعمال مورد تشویق قرار دهند.

عامل مهم دیگری که بر بزه کاری نوجوانان مؤثر می‌باشد، خشونت خانوادگی است. والدین، محیط خانواده را برای تأمین احتیاجات اساسی نوجوانان مساعد می‌کنند. هرگونه نارسایی در عملکرد خانواده تأثیرات نامطلوبی در بهنجار کردن فرزندان می‌گذارد (روزن باوم، ۱۳۶۷). اختلاف خانوادگی و ناسازگاری والدین با هم، تأثیر نامطلوبی بر روی نوجوان گذاشته و غالباً وی را به سوی ارتکاب جرم و یا خودکشی سوق می‌دهد. در خانواده‌ای که تفرقه و جدایی حکومت می‌کند، اگرچه نوجوان عملاً و در ظاهر امر از کانون خانوادگی طرد نشده است، ولی باطناً در اغلب موارد از محبت والدین خود محروم و در نهایت به لحاظ روحی افسرده و بی‌حوصله می‌شود. اگر نوجوان در کانون خانواده رنگ آرامش، صفا و صمیمیت را نبیند، ناچار است در کوچه و خیابان به جست‌وجوی آن بپردازد. در این حال چه بسا که چنین نوجوان به دام شیادان افتاده و از راه راست منحرف شود. ضمن این‌که وجود اضطراب، خفقان و خشونت در محیط خانه، فرزندان را نسبت به زندگی بی‌علاقه و بدبین کرده و زمینه را برای انحرافات فراهم می‌سازد (شامیپاتی، ۱۳۹۰).

برخورداری والدین از شخصیت متعادل و سالم از ملزومات توفیق آنها در امر تربیت نوجوان است. والدینی که از چنین شخصیتی برخوردار نیستند، به الگویی نامناسب برای فرزندان تبدیل می‌شوند. مصرف مواد مخدر و الکل، از جمله عوامل خطرناکی است که به شدت تربیت نوجوان را دچار مشکل کرده و در نهایت موجب انحراف و نابهنجاری خواهد شد تحقیقات متعددی در این زمینه نشان داده است که والدین دارای اعتیاد، الگویی برای اعتیاد کودکان به مواد مخدر شده‌اند (خزائلی پارسا، ۱۳۸۹). اولیای معتاد در شرایط نشئگی بسیار بخشنده، مهربان و ایثارگر بوده، ولی در حالت خماری، سرشار از خشم و غضب می‌شوند یا در کمال بی‌تفاوتی و بی‌حوصلگی نسبت به

نزدیکان و وقایع اطراف خود، کمترین احساس یا واکنشی نشان نمی‌دهند. بروز این تغییرات رفتاری در اولیای معتاد، نخستین عامل گرایش به مواد مخدر در بچه‌های اعتیاد است. زیرا نوجوان به تجربه درمی‌یابد که سرپرست او بعد از استعمال مواد، دارای رفتاری عاطفی و سرشار از مهر و محبت می‌شود و او ناتوان از تشخیص این مطلب که ابراز احساسات در شرایط نشئگی، حالت موقت و کاذب دارد، در ذهن خود، بین خوبی و مهرورزی و استعمال مواد نوعی رابطه مستقیم و لازم و ملزوم برقرار می‌کند.

..... بررسی عوامل اجتماعی تاثیر گذار بر بزه کاری نوجوانان (مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

منابع

- احمدی، حبیب؛ خواجه‌نوری، بیژن؛ موسوی، سیدمجید (۱۳۸۶). عوامل مرتبط با بزه کاری دانش‌آموزان دبیرستانی، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۸.
- احمدی، ح. (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی انحرافات. تهران: انتشارات سمت.
- پیکا (۱۳۷۰). جرم‌شناسی. ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- خزائلی پارسا، فاطمه (۱۳۸۸). طرح آموزش پیش‌گیری از سوء مصرف مواد در مهدهای کودک. تحقیقات سوء مصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- دانش، تاج زمان (۱۳۸۵). روش اصلاح و تربیت او چیست؟ جلد ۳، تهران: کیهان «طفل بزهکار کیست؟»
- روزن باوم، هایدی (۱۳۶۷). خانواده به منزله ساختاری در مقابل جامعه. ترجمه محمد صادق مهدوی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول.
- ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۱). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آوای نور.
- ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۴). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آوای نور.
- سخاوت، جعفر (۱۳۸۳). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور
- شامبیاتی، هوشنگ (۱۳۹۰). بزه کاری اطفال و نوجوانان، جلد ۸، تهران: مجد و ژوبین.
- شایگان، فریبا؛ جبلی، معصومه (بی تا). بررسی عوامل فردی مؤثر بر گرایش بزه کاری زنان. پلیس زن، سال چهارم / شماره سیزدهم / پاییز و زمستان.
- صالحی، جواد؛ پورمحمی آبادی، حسین؛ سالاری‌راد، معصومه (۱۳۹۱). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بزه کاری اولیه و ثانویه کودکان. سال هفتم - شماره ۷۳ و ۷۴.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). وندالیسم. تهران: انتشارات آن.
- مشکانی، محمدرضا؛ مشکانی، زهراسادات (۱۳۸۱). تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزه کاری نوجوانان، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۲.